

Mikhail Lozovik. Development of Sports Movement in Villages of Prydnistrovya in the Postwar Period (1944–1954).

Development of sports movement in villages of Prydnistrovya in Vinnychnyna region in 1944–1954, appearance of new forms of mass sports work and creation of the first Ukrainian rural sports societies are shown in the article based on complex analysis of sources and literature. The problem of sports life organization, its structure, the attitude of authorities to this phenomenon, the reasons which induced villagers to do sports in the postwar period are researched in the article. Considerable increase of interest of rural population in physical training and sport could be observed in this period. The amount of people doing sports in rural area of the region increased in several times. An attempt to reveal the peculiarities of physical training and sport history of the period was made in the article due to the use of archival sources.

Key words: village, physical training, sport, Transnistria, Vinnychnyna.

УДК 378:371.15

Світлана Мальона

Допінг-контроль та його організаційно-правові основи

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ)*

Постановка наукової проблеми та її значення. Із моменту, коли спорт почав формуватися як професійний, було визнано “нормальним”, що за змаганням спортсменів стоять змагання тренерів, а за ними і змагання “спортивної науки”.

Не дивно, що частиною “спортивної науки” стала розробка методик використання досягнень фармакології для підвищення результатів спортсменів. Більше того, розробка нових препаратів з відповідними властивостями стала невід’ємною та цілком законною частиною “спортивної науки” [22; 55]. Однак тут виникає проблема межі “дозволеного” й “недозволеного”. Для усвідомлення цієї проблеми достатньо звернути увагу на суть правового значення рівних стартових умов, тобто змагатися повинні люди, організм яких перебуває в “нормальному”, з медичного погляду, стані. Постає питання правового характеру: що ж заборонено? Виникає необхідність у проведенні допінгового контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Незважаючи на те, що офіційною ідеологією міжнародного спортивного руху є чесна, бездопінгова боротьба, “чистим” спорт не був ніколи. Практично немає олімпійських видів спорту, у яких не були б зареєстровані випадки вживання заборонених препаратів. Цій проблемі присвячені роботи багатьох зарубіжних і вітчизняних спеціалістів, серед яких потрібно назвати Хорста Хілперта, Сіко маса Роберта, В. В. Кузіна, В. П. Коржа, В. Н. Платонова, І. М. Башкіна [22; 44].

Завдання дослідження – розгляд організаційно-правових аспектів уживання заборонених речовин та методів, пропаганда боротьби з уживанням допінгу та збереження здоров'я спортсменів.

Методи дослідження: вивчення й аналіз джерел, електронних ресурсів із проблеми дослідження, узагальнення здобутих теоретичних даних.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Допінговий контроль являє собою взяття на дослідження біопроб спортсменів для виявлення наявності в їхньому організмі заборонених засобів чи встановлення використання ними заборонених методів підготовки до змагань [3].

Розповсюдження допінгу в сучасному спорті вищих досягнень перетворилось у гостру проблему, відсунувши на другий план усі інші протиріччя й складності спорту.

Свій початок боротьба з темною стороною спортивної медицини бере з 1960 р. До того МОК уважав за краще просто не зважати на проблему допінгу. Але коли на Олімпіаді в Римі просто на дистанції помер один із велосипедистів, спортивні урядовці стрепенулися. Підтвердження того, що смерть наступала в результаті зайвої пристрасті до допінгу, одержати не вдалося. Але проведене розслідування показало, що такий варіант найбільш вірогідний. З'ясували навіть, препарати якої групи приймав покійник – амфетаміни, що істотно підвищують витривалість за рахунок резервних сил організму. І вже на наступній Олімпіаді в Токіо спортсменів почали перевіряти на предмет

уживання ними допінгу. Правда, результатів це не дало, оскільки ще не були вироблені методики гарантованого виявлення в організмі людини тих або інших субстанцій.

Але вже в 1967 р. була створена медична комісія МОК. Тоді ж складено перший список заборонених препаратів і введено правило про обов'язковий допінг-контроль на міжнародних змаганнях. Дебют медичної комісії МОК відбувся в 1968 р. на зимових Іграх у Греноблі та літніх у Мехіко. Безглуздий, треба сказати, дебют. На зимовій Олімпіаді зловити взагалі нікого не змогли, а на літній довелося задовольнитися п'ятиборцем, який з'явився на змагання п'яним: разило від нього так, що жодний тест був не потрібен.

Із того часу антидопінгові структури МОК просунулися дуже далеко. Свого апогею робота медичної комісії МОК досягла до кінця минулого століття.

На початку 80-х років медична комісія МОК зіткнулася з проблемою застосування спортсменами бета-блокаторів і діуретичних засобів, які сприяли зниженню маси тіла й виведенню слідів допінгових препаратів. Після Олімпіади 1984 р. речовини, що належали до цих груп, були включені у склад заборонених препаратів.

Особливо складно контролювати кров'яний допінг (переливання донорської або власної крові), який поширився в 70–80-х рр. у видах спорту, пов'язаних із проявом витривалості до тривалої роботи. Експериментально доведено, застосування кров'яного допінгу дає змогу набагато підвищити зміст гемоглобіну, який, зі свого боку сприяє суттєвому підвищенню максимального використання кисню й витривалості до тривалої роботи.

Гостро стоїть питання про розповсюдження в спорті так званих пептигормонів. До них належать передусім гормони росту людини (соматотропін), гормони, що виділяються під час вагітності (гонадотропін хоріонічний), адренкортикотропний гормон (кортикотропін) та еритропоетин, який регулює число еритроцитів. Але їх виявлення дуже складне й заборона носить, скоріше, педагогічну мету – застерегти про можливі негативні наслідки.

Зараз медична комісія МОК у склад допінгових речовин включає більше 100 препаратів, поділених на п'ять груп:

- 1) стимулятори (амфетамін, кофеїн, кокаїн, ефедрин, метил-ефедрин, фентермін);
- 2) наркотичні засоби (кодеїн, героїн, морфін та ін);
- 3) анаболічні стероїди (тостостерон, ретаболіл (нандролон), метинолон та ін);
- 4) бета-блокатори (пропранолол, атенолол, метпролол й ін.);
- 5) діуретичні засоби (дихлотіазид, гідрохлотіазит, фуросемід та ін).

В останні роки в спеціальних лабораторіях різних країн світу проводиться дуже велика робота з виявлення випадків застосування допінгу в спорті. Найбільш широко використовуються стимулятори й анаболічні стероїди. Наприклад, у 1992 р. акредитовані МОК 23 лабораторії виявили 1251 випадок застосування заборонених препаратів. Проблема сьогодні зводиться до застосування високоефективних санкцій проти порушників та організації постійного антидопінгового контролю за спортсменами. При цьому цей контроль повинен відбуватися не тільки під час змагань, а й у тренувальний період.

Речовини різних груп мають виражену специфіку як щодо стимулювання ефективності тренувального процесу та змагальної діяльності, так і щодо негативного впливу на організм і можливостей контролю.

Важливим етапом у боротьбі з допінгом стало прийняття сумісного протоколу МОК і МСФ із літніх видів спорту. Відповідно до цього протоколу уведено комплексну програму боротьби з допінгом, в основі якої прийняття єдиного для всіх видів спорту переліку заборонених речовин (складається та щорічно поновлюється МОК), прийняття єдиних правил і процедур антидопінгового контролю, зведення воедино санкцій за застосування допінгу й забезпечення їх реалізації на національному рівні, розвиток співробітництва МОК, НОК і МСФ з урядовими організаціями для боротьби з торгівлею забороненими препаратами.

Основними документами, на яких будується боротьба з допінгом, є Медичний кодекс Міжнародного олімпійського комітету та Всесвітній антидопінговий кодекс.

На території України організація та здійснення антидопінгового контролю в спорті проводиться з дотриманням вимог антидопінгового Кодексу Олімпійського руху та покладається на Національний антидопінговий центр із лабораторією антидопінгового контролю в його складі, який створюється Кабінетом Міністрів України.

Програма діяльності щодо профілактики, попередження застосування й розповсюдження допінгу в спорті розробляється Національним антидопінговим центром і затверджується Кабінетом Міністрів України.

Тестування на допінг проводиться виключно лабораторією антидопінгового контролю Національного антидопінгового центру з дотриманням вимог антидопінгового Кодексу Олімпійського руху.

Тестуванню на допінг підлягають спортсмени України незалежно від віку, рівня майстерності та місця перебування.

Організатори змагань зобов'язані забезпечити умови для проведення тестування на допінг із дотриманням вимог антидопінгового Кодексу Олімпійського руху й компетентних органів відповідних спортивних організацій.

На території України реклама допінгових речовин або методів для їх використання в спорті заборонена.

Особи, які беруть участь в організації та здійсненні антидопінгового контролю, зобов'язані зберігати таємницю про результати тестування на допінг до прийняття остаточного рішення компетентними органами відповідних спортивних організацій.

У разі встановлення факту вживання спортсменом допінгу до нього згідно з вимогами антидопінгового Кодексу Олімпійського руху та компетентних органів відповідних спортивних організацій застосовуються такі санкції: попередження, визнання недійсними спортивних результатів, позбавлення спортивних медалей чи призів, виданих у натуральній або грошовій формі, тимчасова або довічна заборона брати участь у спортивних змаганнях.

Результат участі спортсменів у командних змаганнях, що розпочалися, анулюється в разі встановлення факту вживання допінгу одним із членів такої команди.

Незнання спортсменами природи, складу, наслідків уживання заборонених у спорті речовин чи методів не є підставою для звільнення від застосування санкцій.

Застосування допінгу (порушення антидопінгових правил) є найпоширенішим і найбільш переслідуваним правопорушенням у сфері спорту, яке лежить у площині декількох галузей права. За це правопорушення в спорті винні особи несуть відповідальність згідно із законом України, що передбачає декілька видів відповідальності – адміністративна, цивільна, дисциплінарна та, в особливих випадках, кримінальна.

Висновок. Як видно із вищевикладеного, антидопінгові норми на сьогодні “розкидані” по різних нормативних актах як міжнародного, так і національного рівня.

Перспективи подальших досліджень полягають в уніфікації норм антидопінгових правил міжнародних спортивних організацій, документів із цієї тематики, які приймаються всередині державної структури, а також національними федераціями різних країн.

Список використаної літератури

1. Антидопінгова конвенція від 16.11.1989 // www.rada.gov.ua
2. Бордюгова Н. В. Правопорушення в спорті: допінг, поняття і історія розповсюдження / Н. В. Бордюгова // Часопис Київського університету права. – № 1. – К., 2010. – С. 291–295.
3. Закон України “Про антидопінговий контроль у спорті” № 2353-III від 05.04.2001 // www.zakon2.rada.gov.ua
4. Корж В. П. Допінг вчера, сегодня и завтра / В. П. Корж, И. Н. Башкин. – Николаев : ИИП “Степ-инфо”, 2006. – С. 9–16.
5. Платонов В. Н. Олимпийский спорт / В. Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 1994. – 496 с.

Анотації

У статті подано розгляд організаційно-правових аспектів використання допінгу, що є найпоширенішим правопорушенням у сфері спорту. Проблема допінгу – одна із центральних у міжнародному спортівному русі. Виникнення цієї проблеми призводить до комерціалізації спорту й відповідальності згідно із законом України. Розкрито правові та організаційні умови здійснення антидопінгового контролю в Україні, участі відповідних установ та організацій у профілактиці, попередженні застосування й розповсюдження допінгу в спорті. Норми допінгового контролю потребують на сьогодні уніфікації документів із цієї тематики, антидопінгових правил міжнародних спортивних організацій, які приймаються всередині державної структури, а також національними федераціями різних країн. Це дасть можливість людям у багатьох країнах світу познайомитися з ними для того, щоб органи державної влади й спортивний рух могли продовжувати свою діяльність із метою викоренення допінгу зі спорту.

Ключові слова: заборонені препарати, допінг-контроль, правове регулювання.

Светлана Малёна. Допинг-контроль и его организационно-правовые основы. В статье дается рассмотрение организационно-правовых аспектов использования допинга, который является самым распространенным правонарушением в области спорта. Проблема допинга – одна из центральных в международном спортивном движении. Возникновение этой проблемы приводит к коммерциализации спорта. Раскрыты правовые и организационные условия осуществления антидопингового контроля в Украине, участия соответствующих учреждений и организаций в профилактике предупреждении применение и распространение допинга в спорте. Нормы допингового контроля требуют на сегодняшний день унификации документов по данной тематике, антидопинговых правил международных спортивных организации, которые принимаются внутри государственной структуры, а также национальными федерациями разных стран. Это даст возможность людям во многих странах мира познакомиться с ними для того, чтобы органы государственной власти и спортивное движение могли продолжать свою деятельность с целью искоренения допинга в спорте.

Ключевые слова: запрещенные препараты, допинг-контроль, правовое регулирование.

Svetlana Malona. Doping-Control and it Organizational-Legal Fundamentals. This article is the overview of organizational and legal aspects of doping which is the most common offense of law in the sports world. The problem of doping is one of key problems in the international sports movement. Emergence of this problem leads to commercialization of sport. The article reveals legal and organizational conditions of doping control in Ukraine, participation of relevant institutions and organizations in the prevention, prevention of usage and distribution of doping in sport. The rules require unification of documents on this subject: anti-doping rules of international sports organizations, taken within state structures and national federations around the world. This will let people all around the world to study the documents so that authorities and sports movement could continue their work of eradicating doping from sport.

Key words: banned drugs, doping control, law regulation.

УДК 372.879.6

Сергій Мединський

Діяльність американського альянсу здоров'я, фізкультурної освіти, рекреації й танців крізь призму часу

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (м. Чернівці)

Постановка наукової проблеми та її значення. Актуальною проблемою сучасного суспільства є питання здорового способу життя та фізкультурно-спортивної освіти громадян. Проблема формування здорового способу життя давно усвідомлена на державному рівні, але, попри це, не спостерігається вагомого впливу суспільно-громадських організацій, які б визначили стратегію розвитку масової фізичної культури.

У сучасній системі освіти сьогодні відбуваються значні зміни, а на законодавчому рівні запропоновано нововведення, які мають змістити акценти в освіті на контроль за її якістю та надати всій системі прозорості й об'єктивності.

При цьому важливо створити нову законодавчу базу, яка повинна унеможливити директивне втручання в діяльність освітніх організацій і сформувати легітимний простір їх функціонування через систему відповідних норм і правил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. В Україні суспільні організації сфери фізичної культури й спорту відповідають так званому демократичному типу, що характеризується дуже активною роллю державної влади в регулюванні цієї сфери. Центральні органи виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту мають чітко визначені функції й повноваження щодо управління суспільними процесами. У державі розробляється, приймається та діє відповідне законодавство й нормативні документи, громадський та приватний сектори недостатньо впливають на здійснення державної політики у сфері фізичної культури й спорту [2, 107].

Зокрема, у Законі України “Про фізичну культуру і спорт” фізичну культуру визначено як “діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямовану на забезпечення рухової активності